

Greetje van den Berg

Stil vuur

Roman

STIL VUUR

Van Greetje van den Berg verschenen bij
Uitgeverij Zomer & Keuning onder andere:

Heimwee *

Villa Esperanza *

Diep water *

Rotsvast *

Alle kleuren van de regenboog *

* Deze uitgave is ook verkrijgbaar als e-book

Greetje van den Berg

Stil vuur

Uitgeverij Zomer & Keuning

ISBN 9789401914987
ISBN e-book 9789401914994
NUR 344

© 2019 Uitgeverij Zomer & Keuning
Postbus 13288, 3507 LG Utrecht

Omslagontwerp Liesbeth Thomas, t4design

www.greetjevandenbergh.nl
www.romanserie.nl

Alle rechten voorbehouden

Mei 1940

Tanks rolden door de straten, afgewisseld door vrachtwagens, legervoertuigen en ronkende motoren, waarvan een aantal met zijspan. De Duitse Wehrmacht nam Amsterdam in met een parade van machtsvertoon.

Maria Paardekooper stond tussen het publiek dat zich langs de trottoirranden op het Muntplein had opgesteld. Ze bekeek het schouwspel met een mengeling van afschuw en opwinding.

Vanaf het moment dat Nederland had gecapituleerd, leken de daaruit volgende gebeurtenissen onwerkelijk.

Rondom haar werd commentaar geleverd op het materieel en hun berijders. Meisjes rekten hun nek om de jonge, Duitse mannen beter te kunnen zien. Twee jonge vrouwen even verderop werden door een paar soldaten gefêteerd op sigaretten. Koket bliezen ze de rook uit en ze lachten toen een van de mannen een opmerking maakte. Maria keek naar de gezichten van de soldaten en vroeg zich af hoe oud ze waren. Overal stonden de mannen in de vreemde, maar imponerende uniformen bij elkaar, vaak gemoedelijk in gesprek met de Amsterdamse bevolking.

‘Kijk eens!’ Haar vriendin, Betsy Faber, trok aan haar arm. ‘Die is knap. Kijk dan, die andere kant!’ Betsy zwaaide. Met haar krullende, rode haren was ze een opvallende verschijning. Drie militairen zwaaiden terug. Ergens verderop stonden twee meisjes die de passerende soldaten iets in hun handen drukten als ze voorbijkwamen. Maria ging op haar tenen staan om te zien wat het was, maar het lukte haar niet. Een man in het zwarte uniform van de NSB laveerde een glanzend, donkerbruin paard voor de menigte langs. Automatisch deed ze een stap naar achteren, geïntimideerd door het enorme beest. Een paar officieren die aan de overzijde van de straat bij elkaar stonden, lachten hard. Ze ving de blik van een van hen en keek snel de andere kant op.

Oorlog, dacht ze. Nederland is in oorlog, maar wat moet ik me erbij voorstellen? Zouden die soldaten op straat straks een heel gewoon beeld worden? Gaat er nog meer voedsel op de bon? Komen er regels van de bezetter waar we ons aan moesten houden? Gaat alles verder gewoon door zoals het was?

De afgelopen weken gonsde het in Nederland van de geruchten over een ophanden zijnde oorlog, maar de meeste mensen meenden optimistisch dat Nederland ook nu zijn neutraliteit zou kunnen behouden. Haar vader voorspelde anders. 'Let op mijn woorden,' had hij meer dan eens aan tafel beweerd. 'Hitler zal geen greintje respect tonen voor onze neutraliteit.' Tijdens de avondmaaltijd discussieerde hij met haar broer Willem vaak en graag over de politiek.

Haar moeder werd er zenuwachtig van als hij dergelijke dingen voorspelde. 'Ach pa, je moet niet van zulke negatieve gedachten hebben. De vorige keer zijn we ook buiten de oorlog gebleven.'

'Wat weet jij daar nou van?' legde hij haar meteen het zwijgen op, en Willem deed een duit in het zakje door te beweren dat haar opmerking werd ingegeven door angst waardoor ze de realiteit uit het oog verloor.

Zulke dingen zei haar vier jaar oudere broer Willem sinds hij naar de universiteit ging. Opmerkingen waarop haar vader altijd hevig knikkend zijn instemming betoonde. Willem was zijn oogappel, de zoon van wie hij veel verwachtte.

Maar haar vader had wel gelijk gekregen. Vijf dagen geleden, twee dagen voor Pinksteren, waren de Duitsers Nederland binnengevallen. Op eerste pinksterdag waren ze met hun gezin gewoon naar de kerk gegaan, zoals ze elke zondag gewend waren. Verbaasd constateerde ze dat de kerk veel voller zat dan anders. De predikant hield een ernstige preek en bad met bevende stem voor de slachtoffers van het bombardement op Rotterdam en de gezinnen van de jongens die waren gevallen toen ze de vijand probeerden tegen te houden. Hij bad voor de koninklijke familie en voor een snelle vrede. Tijdens het gebed hoorde ze mensen zachtjes snikken en

naast haar deed haar moeder mee. Van de weeromstuit hield Maria het zelf ook niet droog.

In korte tijd was er zoveel gebeurd. Het bombardement op Rotterdam had de capitulatie van Nederland ingeluid. De koninklijke familie was naar Engeland gevlucht. Gisteravond had Maria met haar familie geluisterd naar generaal Winkelman, die op de radio een toelichting had gegeven op dat besluit.

Hij had gesproken over een Duitse overmacht en uitgelegd dat Nederland had moeten capituleren omdat andere steden anders hetzelfde lot hadden moeten ondergaan als Rotterdam. Daar waren veel burgerslachtoffers gevallen en moest de verwoesting vreselijk zijn. Tijdens zijn toespraak had haar moeder ook gehuild, haar vader was stil en wit, Willem vloekte en dat had hem meteen een preek van vader opgeleverd, want het kon wel oorlog zijn, maar dat betekende niet dat je Gods naam ijdel mocht gebruiken.

Maria huiverde, en knoopte haar jas dicht. Vanmorgen had ze zich nog druk gemaakt over wat ze zou aantrekken. De donkerblauwe jurk met witte bloemetjes en het witte kraagje, die ze zo mooi vond? Of haar bruine rok met het beige bloesje? Toen ze even later naar zichzelf in de spiegel keek, voelde ze zich beschaamd en verward. Het was oorlog. Hoe kon ze zich druk maken over haar kleding? Gelukkig dat Willem het niet wist. Hij zou zich met dat vervelende, hautaine lachje van hem afvragen hoe ze zich vandaag kon bezighouden met zulke futilliteiten. Met zijn eenentwintig jaar gedroeg hij zich alsof hij veruit haar meerdere was. Vroeger was dat al zo, als hij met vriendjes buiten speelde en zij graag mee wilde doen. Hij hield haar altijd op afstand en beweerde dat ze overal te klein voor was. Sinds hij rechten aan de universiteit studeerde, was dat nog erger geworden, terwijl hij zich niks behoefde te verbeelden. Op school had zij ook goed kunnen leren. Wanneer haar vader niet had gevonden dat studeren voor een meisje nutteloos was, had zij ook naar de universiteit kunnen gaan.

Ze wilde dokter worden, en toen ze in de gaten kreeg dat daar geen kans op was, stelde ze haar plannen bij en wilde als verpleegster in het ziekenhuis werken.

Ook voor die plannen had ze de instemming van haar ouders niet gekregen. Volgens haar moeder eindigden verpleegsters altijd als oude vrijsters. Haar ouders vonden het heel vanzelfsprekend dat ze mee zou gaan helpen in hun kruidenierswinkel, waar werktijden van tachtig tot honderd uur heel gebruikelijk waren. Ze had fel geprotesteerd. Willem hoefde nooit een hand uit te steken en hij werd ook nog eens bevoordeeld op het gebied van studie. Daar kon ze niks aan veranderen, maar ze weigerde haar leven tussen de bruine bonen, specerijen, boenwas en roddelende klanten te slijten. Uiteindelijk hadden haar ouders hun plannen opgegeven. Ze mocht aan het werk in de bakkerij van Frits Raadsheer, die vroeger de buurjongen van haar vader was geweest.

Hij had een praatje met hem gemaakt en Frits had gezegd dat hij nog wel een flinke medewerkster kon gebruiken. Zo was ze na de mulo bij de familie Raadsheer aan de slag gegaan. Eerlijk is eerlijk, ze had niet te klagen over haar werkgever en zijn vrouw. Het huwelijk van Frits en Annigje was tot hun verdriet kinderloos gebleven, en ze behandelen haar alsof ze hun dochter was. Ze werkte er graag, maar af en toe droomde ze nog weleens van een baan als verpleegster in een ziekenhuis. Wanneer ze ooit de kans zou krijgen, nam ze die met beide handen aan. Ze begreep zelf wel dat die kans heel klein was.

Gedachteloos duwde ze de twee kammen omhoog waarmee ze haar lange, donkerblonde haar uit haar gezicht hield. Tegen haar hartvormige, bleke gezicht staken haar rood gestifte lippen opvallend af. Volgens Betsy kon ze op haar leeftijd niet meer zonder lippenstift over straat. Daarom had Betsy haar lippen onderweg hiernaartoe voorzichtig met haar eigen lippenstift ingekleurd. 'Nu zie je er tenminste als een vrouw uit,' had ze voldaan gezegd toen ze het resultaat had aanschouwd. Ze moest straks niet vergeten om het spul eraf te

poetsen voordat ze naar huis ging. Haar vader zou haar hardhandig duidelijk maken dat hij zijn dochter niet met die rommel op haar mond wenste te zien.

Hopelijk zou ze Willem niet tegenkomen. Hij zou haar vast en zeker bij haar vader verklikken. Zou hij hier ook ergens staan? Hij had gezegd dat hij met zijn vrienden weg zou gaan. Speurend keek ze om zich heen, maar ze kon hem in de mensenmassa nergens ontdekken. De kans was groot dat hij heel ergens anders was. Achter hen stonden een paar officieren met elkaar te praten, de klep van hun pet viel bijna over hun ogen. Een van hen had een opvallend grote neus en vlezige lippen. Hij was zeker niet knap te noemen, maar had iets waardoor ze steeds naar hem moest kijken. Weer voelde ze schaamte, en afschuw streed met opwinding.

‘Maria, kom... Als we tussendoor naar het Rembrandtplein gaan, kunnen we hen nog een keer zien.’ Betsy wilde haar meetrokken. ‘Toe dan!’ drong ze ongeduldig aan.

Maar Maria hield voet bij stuk. ‘Ga jij maar. Ik wil naar huis.’

‘Doe niet zo flauw! Van mijn ouders mag ik niet zonder jou op straat zijn.’ Betsy imiteerde de stem en houding van haar moeder: ‘Er kan van alles gebeuren nu die moffen over straat lopen.’ Ze rolde met haar ogen. ‘Mijn moeder wilde me maar niet uitleggen wat ze met “van alles” bedoelde.’

Maria had ook geen idee wat ze zich daarbij moest voorstellen. Betsy wist veel meer dan zij, maar ze durfde het niet te vragen, bang als ze was door haar uitgelachen te worden om haar onnozelheid.

‘Ik heb geen zin meer,’ zei ze gedecideerd. ‘Je vertelt je pa en ma gewoon niet dat ik weg ben gegaan. Ik hou m’n mond ook wel. We zien elkaar morgen.’ Zonder er verder nog over na te denken, wrong ze zich tussen de rijen mensen door. Met gebogen hoofd liep ze over de stoep. Een eind verderop versperde een viertal Duitse soldaten de weg. Ze kreeg het er benauwd van en wilde omkeren, maar een snelle blik leerde haar dat ze er best vriendelijk uitzagen. Met bonkend hart en

een rode kleur liep ze door. Op het moment dat ze haar in de gaten kregen, gingen ze keurig aan de kant om haar erlangs te laten. ‘*Gutentag, hübsches Fräulein!*’ hoorde ze een van hen zeggen. Het leek haar onbehoorlijk om hun groet te beantwoorden, maar toen ze even later verder liep, voelde ze spijt. Ze waren toch voor haar aan de kant gegaan en hadden haar geen strobreed in de weg gelegd.

Meteen dacht ze weer aan het bombardement in Rotterdam, en aan al die doden die er waren gevallen. Ze leken wel aardig, maar ze waren het vast niet. Het was goed dat ze hen niet had gegroet. Bezetters, vijanden, moffen waren het, al deden ze zich nu nog zo correct voor.

Nog even, dan was ze thuis. Ze verlangde ernaar om met een kop thee op de sleetse canapé in de voorkamer naast de winkel te zitten. Ze was moe van al haar tegenstrijdige gedachten, van haar schaamte en haar stille opwinding. Thuis zou alles anders zijn. Daar leek de oorlog iets waar ze alleen over praatten, daar waren Duitsers moffen, daar was de wereld duidelijker dan op straat.

Voordat ze afsloeg naar de straat waar hun kruidenierszaak was gevestigd, veegde ze met de rug van haar hand snel de fel-rode kleur van haar lippen.

Mei 2017

Maria Slot-Paardekooper schrikt wakker van het harde geluid van de zoemer die door haar kamer in zorgcentrum Astéria klinkt en de komst van een verzorgende aankondigt.

‘Mevrouw Slot?’ Samira, een mooi, donker meisje, buigt zich naar haar toe. ‘U weet zeker dat u niet in de gemeenschapszaal naar de dodenherdenking wilt kijken?’

Maria knikt, nog een beetje duizelig van de slaap en de dromen die het verleden zo dichtbij brachten. Of waren het geen dromen, maar gedachten die de laatste dagen steeds zoveel onrust veroorzaken?

‘Soms is het goed om juist deze dingen samen met anderen te delen,’ houdt Samira aan.

Wat een blaag. Maria sluit haar ogen. Elk jaar krijgt ze hier weer diezelfde vraag, en ze lijken maar niet te willen accepteren dat ze geen behoefte aan gezelschap heeft tijdens die herdenking. Sterker nog, het liefst zou ze er helemaal niks van willen zien of horen.

‘Zal ik dan maar de televisie voor u aanzetten? Kunt u nog even lekker bijkomen. U was wel ver weg, hè?’

Al pratend loopt Samira naar de televisie die een prominente plaats in Maria's bescheiden kamer inneemt. Toen ze hier drie jaar geleden kwam, hadden haar dochters Sheila en Ingrid het nodig gevonden dat ze zo'n enorm beeldscherm kocht. ‘Waarom zou je het niet doen, ma? Je ogen gaan achteruit. Met zo'n groot scherm zie je het veel beter. Geniet toch nog even van je geld, je kunt het straks niet meenemen.’ Ze had zich laten overreden en als ze eerlijk is, heeft ze daar geen spijt van gehad. Op haar oude televisie kon ze vaak de ondertiteling niet lezen, en ze miste nog weleens wat van het beeld, maar dat is bij haar nieuwe aanwinst veel duidelijker. Alleen vandaag zou hij best kleiner mogen zijn. Helaas kan ze daar niks aan veranderen en Samira heeft de afstandsbediening al te pakken. Ze zet de televisie op de goede zender en neemt dan snel afscheid. ‘Ik moet meneer Wensink nog ophalen, die wilde wel naar beneden. Het lukt nog net. Tot straks!’

Ze vliegt de deur alweer uit. Maria blijft stil zitten. Haar handen grijpen naar de afstandsbediening om het geluid wat zachter te zetten. Het is gek, ze weet dat ze de televisie weer uit kan zetten of naar een buitenlandse zender kan zappen, maar ze doet het niet.

Stil blijft ze zitten en ze kijkt naar de beelden die haar naar de langste twee minuten van het jaar zullen voeren. Het publiek op de Dam dat nu nog met elkaar praat. Een vader heeft zijn zoontje op zijn nek. Hoe oud zou het kind zijn? Het zal er vast nog niks van begrijpen, denkt ze. Waarom nemen ouders een kind van die leeftijd mee naar zo'n gebeurtenis?

De eerste jaren van het leven van hun dochters had zij vroeger aangegrepen om thuis te blijven. Dirk, haar al twintig jaar

geleden overleden man, had in die tijd de herdenking bij het monument aan de IJssel alleen bijgewoond. Hij was het totaal oneens met haar afwezigheid daar, maar kon niemand bedenken die zou kunnen oppassen. En zulke kleintjes nam je in die tijd echt niet mee. Later gingen ze met z'n vieren. Ze had het lef niet om ertegenin te gaan. Dirk was in de oorlog bij het verzet geweest. Vrienden van hem waren opgepakt en kort voor het einde van de oorlog gefusilleerd. Hoe vaak had hij haar daar niet over verteld? Zijn dochters moesten er ook al jong van weten, maar vooral zij moest daar zijn. Er waren mensen die hun leven voor hun vaderland hadden gegeven, veel anderen waren door die moffen zomaar vermoord. Ze moest het steeds weer horen. Het woord Duitser had hij niet kunnen uitspreken. Dirk had het altijd over moffen.

Zij had het haar dochters verboden. 'Jullie hebben de oorlog niet meegemaakt. Jullie hebben geen recht van spreken. Ik wil het woord moffen niet uit jullie mond horen.'

Dirk was een goede, zorgzame vader voor hun dochters. Altijd stond hij voor hen klaar, ondanks het vele werk op de boerderij. Wat was hij blij toen Ingrid met Tom thuiskwam, een man met wie hij goed overweg kon en die zijn levenswerk graag wilde overnemen. Desondanks had hij het moeilijk gevonden om het uit handen te geven. Pas na zijn onverwachte dood kon Tom op zijn eigen manier gaan werken. Iedereen zei dat Dirk een goede man was. Zij kende zijn andere kant.

Ze wist dat het aan haar lag dat die andere kant zoveel ruimte had gekregen. Eén grote teleurstelling was ze voor hem geweest.

Ze schrikt zelf van die gedachte, al heeft die al veel vaker in haar leven haar opwachting gemaakt, maar het is net alsof ze er nu niet langer voor weg kan lopen.

Ze probeert zich te concentreren op het beeld, zet het geluid toch weer wat harder. De koning en de koningin lopen de Dam op. Ze zijn stemmig gekleed. Ook in het zwart is de koningin mooi.

Een mooie vrouw. Dat is vroeger ook vaak over haarzelf gezegd.

Ze had prachtig, donkerblond haar dat golvend tot halverwege haar rug hing. Automatisch beweegt haar hand nu naar haar dunne, warrige kapsel. Van die volle haardos van vroeger is weinig meer over. Niemand zegt ooit nog dat ze mooi is.

Dirk zei een poos na de geboorte van hun tweede dochter Sheila dat hij verliefd op haar was geworden omdat hij haar zo mooi vond.

Maria's mond vertrekt. Ze weet nog dat ze bij hun kennismaking helemaal niet mooi was. Integendeel, ze was graatmager met holle ogen. Later was ze langzaam weer wat aangekomen. De ouders van Dirk hadden goed voor haar gezorgd. In verband met zijn verzetswerk zat Dirk ondergedoken. Heel af en toe kwam hij op de boerderij, dan dook hij plotseling op. Ze had de blik in zijn ogen wel gezien wanneer hij naar haar keek. Ze had meteen geweten dat ze die man moest hebben, zodat ze op de boerderij kon blijven. Het was de enige plek waar ze zich toen veilig voelde.

Op die manier was het ook gegaan, maar ze zou nooit vergeten wat hij nog meer had gezegd na zijn ontboezeming over de reden van zijn verliefdheid. 'Ik was te jong om te zien dat schoonheid betrekkelijk is, en in werkelijkheid vanbinnen zit. Als ik toen had geweten wat ik nu weet, waren we nooit getrouwd.'

Bittere woorden die haar kwetsten, vooral omdat ze wist dat het waar was wat hij zei. Ze was niet mooi, innerlijk niet.

Maria zet het geluid wat harder.

Komt het doordat haar leven ten einde loopt dat ze zichzelf zo kwelt? Ze lijdt aan hartfalen. Haar benen zetten op, ze slaapt meer dan dat ze wakker is. Wat laat ze haar kinderen en kleinkinderen na?

Misschien had ze zich vanavond toch naar de gemeenschapszaal moeten laten brengen. De verhalen van de anderen, hun irritante commentaar op de beelden zouden haar hebben afgeleid.

Ze zucht diep en probeert zo de zwaarte in haar lichaam kwijt te raken, maar die lijkt alleen maar toe te nemen. Wat zou het fijn zijn om nu gewoon zachtjes weg te zakken, zodat het voorbij is.

Of niet?

Een diepe, wurgende angst wringt zich omhoog. Ze ziet beelden die ze niet wil zien, en de kranslegging van het koningspaar gaat aan haar voorbij.

Misschien moet ze bellen. Ze kan zeggen dat ze zich niet goed voelt en misschien wil Samira haar wel naar bed brengen.

Nee, toch maar niet. Het dringt ineens weer tot haar door dat het bijna tijd is voor de twee minuten stilte.

Die ellenlange twee minuten.

Amanda Hulst ploft op de gele hoekbank neer. Ze strijkt haar halflange, blonde haren achter haar oren en kijkt naar haar man Peter, die op een trapje staat en verwoede pogingen doet om een nieuwe lamp boven de eetkamertafel op te hangen.

‘Je weet zeker dat ik niet kan helpen?’

Hij schudt zijn hoofd en ze weet dat ze niet hoeft aan te dringen. Wanneer Peter aan het klussen is, kan ze hem beter met rust laten. Volgens zijn eigen zeggen maakt ze hem met haar geklets nerveus.

Ze weet na drie jaar huwelijk inmiddels wel dat klussen niet z’n sterkste kant is, al zal hij dat zelf niet toegeven. Op zijn werk als manager communicatie bij een groothandel in kleding en mode is hij een kanjer, weet ze. Hij stuurt een team van zo’n tien mensen aan, en die dragen hem op handen. Elke morgen voelt ze iets van trots als ze hem in zijn keurige kostuum naar de auto ziet lopen. Het is net alsof dat kostuum beter bij hem past dan de sleetse spijkerbroek en het verwassen T-shirt dat hij nu draagt. Wanneer hij thuiskomt, kleedt hij zich meteen om. Sinds een jaar wonen ze in een fraai appartement in de binnenstad, waaraan nog veel moest gebeuren toen ze het betrokken, maar dat nu helemaal naar

hun zin is. Op wat kleinigheidjes na, zoals de lamp die vervangen moest worden. Peter heeft zich kranig geweerd, maar het was goed dat haar vader er veel bij was. Die heeft een veel praktischer doe-het-zelfblik dan Peter.

Liefdevol bekijkt ze zijn verrichtingen. Vanaf het moment, nu een paar weken geleden, dat de test aangaf dat ze zwanger was, lijkt het alsof ze nog meer van Peter houdt dan normaal. Ze krijgen samen een kind. Woorden die maar blijven rondzingen.

Ze strijkt over haar buik, een gebaar dat ze de afgelopen dagen vaak heeft gemaakt. Er is nog niks te zien. Het leven in haar is nog zo klein, maar het zal uitgroeien tot een mensje met uiterlijke kenmerken en karaktertrekjes zowel van Peter als van haar. Is het ouderwets dat ze hoopt dat een jongetje op Peter zal lijken en een meisje op haar?

‘Kun je me even die schroevendraaier aangeven?’ Peter wappert met z’n hand in de richting van z’n gereedschapskist en haalt haar uit haar roze droom. Als ze opstaat, ziet ze in een flits dat aan de gebouwen en huizen aan het plein waar ze wonen, de vlaggen halfstok hangen. De klok aan de wand geeft bijna acht uur aan.

‘Shit, Peet... we moeten de televisie aanzetten. Het is dodenherdenking. Hoe kan ik dat nou vergeten?’

‘Onzin!’ oordeelt Peter. ‘Ik wil eerst even die lamp aan het plafond hebben.’

‘Dat kan ook na acht uur nog wel.’

Zuchtend geeft hij zich gewonnen. Hij zet in de meterkast de schakelaar weer om en doet de televisie aan. ‘Je bent net zo erg als je moeder,’ merkt hij met een brede grijns op.

Ze lacht als een boer met kiespijn.

Als het Taptoesignaal twee minuten stilte aankondigt, zwijgen ze. Peter is naast haar gaan zitten. Hij pakt haar hand en zo bekijken ze de verstilde beelden op televisie.

Onvoorstelbaar dat ze dit vanavond bijna was vergeten. In haar ouderlijk huis was het gewoonte om op 4 mei de jaarlijkse dodenherdenking bij het standbeeld aan de IJssel bij te

wonen. Vooral haar moeder was daar erg op gebrand. Volgens haar zeggen had ze dat van haar vader meegekregen. Opa Slot had tijdens de oorlog in het verzet gezeten en veel meegeemaakt. Oma Slot was een ander verhaal. Volgens haar moeder verzon ze steevast smoezen om thuis te kunnen blijven, maar opa stond erop dat ze erbij was. In die periode hing er altijd spanning in de lucht. Na het overlijden van opa, inmiddels twintig jaar geleden, was oma thuisgebleven. Ze keek naar de televisie omdat ze er geen anderen bij nodig had, zoals ze zelf verklaarde. Dat had haar natuurlijk de nodige kritiek van haar twee dochters opgeleverd, maar oma bleef onvermurwbaar.

Amanda voelt altijd een vaag medelijden als ze aan haar oma denkt. Voor haar beide dochters doet ze het niet gauw goed, en haar kleinkinderen en achterkleinkinderen overlopen haar niet bepaald. Zij is de enige die daar behoorlijk trouw in is. Hoewel ze vaak genoeg merkt dat oma echt niet makkelijk is om mee om te gaan, hebben ze een klik. Haar moeder bekijkt dat met een zekere afgunst. Wanneer het om oma gaat, grossiert ze in bittere opmerkingen, die soms heel ver gaan, zoals over het plotselinge overlijden van opa: 'Het is oneerlijk dat zo'n goed mens zo vroeg moest sterven. Waarom is dat zure, harde mens niet eerst gegaan? Niemand zit op haar te wachten.'

Dat was zelfs haar vader te ver gegaan. 'Sheila, ze blijft je moeder. Zulke dingen mag je niet zeggen.'

Amanda had pijn om haar oma gevoeld. Zij ziet af en toe haar kwetsbaarheid en filosofeert voor zich heen dat er in het verleden dingen moeten zijn gebeurd die een grote impact op haar oma hebben gehad. Kwam het door de oorlog? Had het te maken met haar ouders, met wie ze volgens haar moeder geen contact meer had?

Vermoedelijk zal ze daarover altijd in het duister blijven tasten. Oma Slot is inmiddels vierennegentig jaar en tijdens haar laatste bezoek was het Amanda opgevallen dat ze echt oud werd. Haar leven kan maar zo ten einde zijn. Hopelijk maakt ze het nog mee dat ze haar jongste achterkleinkind in

haar armen kan houden. Amanda's maag knijpt samen. Stel je voor dat ze er dan niet meer is?

Niemand zal het oude mens na haar dood missen, beweert haar moeder hardvochtig. Dat is niet waar. Zij zal haar missen.

De stilte wordt verbroken doordat de eerste tonen van het *Wilhelmus* klinken. Amanda schaamt zich omdat ze met haar gedachten heel ergens anders is geweest dan bij de gevallenen. Sinds haar zwangerschap loopt ze op een roze wolk, die haar afleidt van de zaken die ze anders belangrijk vindt. Het is echt onvoorstelbaar dat ze de twee minuten stilte bijna was vergeten.

'Ik ga gauw verder met die lamp.' Peter staat alweer op en schakelt de televisie uit.

'Die lamp kan morgen toch ook wel? Ik zou wel naar mijn ouders willen om hun van onze zwangerschap te vertellen. Mijn moeder zal het vast fantastisch vinden.'

'Nee!' Peters stem klinkt hard. 'Sorry,' zegt hij er meteen achteraan als hij haar schrik ziet. 'Ik wil het nog even voor onszelf houden. Wanneer je moeder het weet, zal ze ons overrompelen met haar blijheid en enthousiasme. Laten we er nog even samen van genieten. Na het weekend gaan we erheen. Ik beloof je dat ik maandagavond met je meega.'

Amanda weet dat hij gelijk heeft. Haar moeder ziet haar nog altijd als haar kleine meisje. Ze was dolgelukkig toen ze na Daan en Antoine nog een dochter kreeg. Antoine, de jongste van haar twee broers, is vier jaar ouder dan zij. Hij ging al naar school toen zij werd geboren, zodat haar moeder veel tijd en aandacht voor haar had. Volgens haar moeder hebben ze een bijzondere band. Peter noemt die 'verstikkend'. Vanaf het begin heeft het tussen die twee niet geboterd. Zodra haar moeder van haar zwangerschap hoort, zal ze met goedbedoelde plannen en ideeën komen, en Peter zal zich groen en geel ergeren. Zij verheugt zich er nu al op om samen met haar moeder leuke spulletjes voor de babykamer uit te zoeken. Dat laatste zegt ze maar niet hardop. In plaats daarvan stemt ze

met Peters voorstel in. 'Daar hou ik je aan.'

'En dan gaan we daarna naar mijn ouders om het te vertellen,' bedingt Peter.

Ze lacht. 'Laten we dan eerst naar jouw ouders gaan en daarna naar de mijne.'

'Dat zien we maandagavond wel.' Hij heeft de elektriciteit in de kamer weer uitgeschakeld en klimt op het trapje. Ze gaat er niet tegenin. Maandagavond krijgt ze haar zin wel.

Ze weet precies hoe ze hem moet bespelen.

Een smeulend vuur wordt aangewakkerd

Maria is een onaangename, bittere vrouw die het leven van haar overleden man en haar twee dochters niet makkelijk heeft gemaakt. Ook de kleinkinderen hebben geen leuke oma aan haar gehad. Maria is vaak somber, ze houdt iedereen op afstand en praat niet graag over vroeger. Kleindochter Amanda trekt zich hier niets van aan en gaat vaak bij haar oma op bezoek. Zij is als enige in staat om door Maria's harde buitenkant heen te kijken en ze probeert met haar over het verleden te praten. Wanneer Amanda zwanger wordt van haar eerste kindje, kan ze niet wachten om het grote nieuws met Maria te delen. Maar zij reageert heel anders dan Amanda had verwacht.

Greetje van den Berg publiceerde al meer dan vijftig romans. In de aangrijpende familieroman *Stil vuur* laat ze zien dat er achter een mens altijd een verhaal schuilgaat. Eerder verschenen van haar *Diep water* en *Rotsvast*.

Z&K

ISBN 978 94 0191 498 7 NUR 344

9 789401 914987

www.romanserie.nl